

ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤਿ

ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤਿ ਦੀਵੇ ਬਾਲੀਅਨਿ॥

ਇਹ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ੧੯ਵੀਂ ਵਾਰ ਦੀ ੬ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਪਉੜੀ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤ ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਸ ਪਾਸ, ਰਾਗੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੀਵੇ ਬਾਲਣ ਲਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

-- ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤ ਲੋਕ ਦੀਵੇ ਬਾਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਦੀਪ ਮਾਲਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

This piece of poetry is the 6th stanza of 19th Vaar of Bhai Gurdas ji. In modern times, this Pauri is sung by Ragis, Gurbani singers, specially on eve of Diwali and is wrongly considered as a piece of advice of Bhai Gurdas ji to lit earthen lamps on Diwali night. But the fact is on the contrary.

-- On the eve of Diwali night, people lit the earthen lamps but that beautiful sight of lighting is very short lived.

ਤਾਰੇ ਜਾਤਿ ਸਨਾਤਿ ਅੰਬਰਿ ਭਾਲੀਅਨਿ॥

-- ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਤਾਰੇ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦਿਨ ਨੂੰ ਲਭਿਆਂ ਨਹੀਂ ਲਭਦੇ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰੀ ਹੀ ਹੈ।

ਦੀਵੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ੬੯੪ ਪੰਨੇ ਤੇ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਹੀ ਅਸਲ ਦੀਵਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਬੱਤੀ ਵੀ ਨਾਮ ਦੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤੇਲ ਵੀ ਨਾਮ ਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਾਮ ਦੀ ਜੇ ਅਸਲ ਜੋਤਿ ਜਗਾ ਦਿਤੀ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਹੀ ਰੁਸ਼ਨਿਆ ਜਾਏ - 'ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਦੀਵਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਬਾਤੀ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਤੇਲੁ ਲੇ ਮਾਹਿ ਪਸਾਰੇ॥ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਕੀ ਜੋਤਿ ਲਗਾਈ ਭਇਓ ਉਜਿਆਰੇ ਭਵਨ ਸਗਲਾਰੇ॥'

- - Likewise the beautiful vision of so many stars in the sky at night is also short lived. With the advent of the day, these stars disappear and can't be seen or located anywhere. So that beauty is also transitory.

In Gurbani, Bhagat Ravidas ji, on page 694, makes it clear that the earthen pot must of God's Name and the cord therein also must be of Thy Name. The oil too should be of God's Name. Then, when the flame of Thy Name is lit, it enlightens the whole creation with the Divine Wisdom.

ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਬਾਗਾਤਿ ਚੁਣ ਚੁਣ ਚਾਲੀਅਨਿ॥

- - ਫੁਲਾਂ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਬਾਗ਼ਾਨ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੀ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਫੁਲ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਹਮੇਸ਼ਾਂ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹ-ਚਿਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

- - Beauty of flowers in the gardens is also very short lived. One by one all flowers fade away very soon.

ਤੀਰਥਿ ਜਾਤੀ ਜਾਤਿ ਨੈਣ ਨਿਹਾਲੀਅਨਿ॥

- - ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਤਰੂਆਂ ਦੀ ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹ ਚਿਰੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਿਉਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਭ ਨਿਖੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੀਰਥ ਵੀਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

- - Similarly hustle and bustle at places of pilgrimage also does not last long. Soon after the occasion, people leave that place and there is lull.

ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ ਝਾਤਿ ਵਸਾਇ ਉਚਾਲੀਅਨਿ॥

- - ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ, ਰਾਜਾ ਹਰੀਚੰਦ ਨੂੰ ਦਿਸੀ ਉਹ ਗੰਧਰਬ ਨਗਰੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਕੋਈ ਅਸਲ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਕਿ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਦਾ ਸੁਫ਼ਨ ਮਾਤਰ ਅਨੰਦ ਹੈ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ।

ਰਾਜਾ ਹਰਿਸ਼ਚੰਦ੍ਰ ਤੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ, ਭਗਤ ਧੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਵਖਰਾ ਅਟਲ ਸਥਾਨ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਛਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸਦੀ ਨਗਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਥੇ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਵੀ ਹੋਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨਗਰੀ ਨੂੰ ਹਰਿਸ਼ਚੰਦ੍ਰਪੁਰ, ਗੰਧਰਵ ਨਗਰ, ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ ਆਦਿ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਗਰ ਤਕ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਈ ਲੋਕ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਧੁੰਧਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਬਦਲਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਵਧ ਠੰਢ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ ਧੁਪ ਪੈਣ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਸੰਰਚਨਾ ਦਾ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਖ਼ਿਆਲੀ ਆਭਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ ਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਥੇ ਤਕ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਖ਼ਿਆਲੀ ਪੁਲਾਉ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਕਿਉਂ ਨ ਭਾਸੇ, ਇਹ ਖ਼ਿਆਲੀ ਪੁਲਾਉ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਦੇ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਵੀ, ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਜਲ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਪੰਨਾ ੪੦੨ ਤੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ, ਅਸਲ ਲਾਹਾ ਕਮਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ (ਰਾਜਾ ਹਰੀਚੰਦ ਨੂੰ ਦਿਸੀ ਉਹ ਗੰਧਰਬ ਨਗਰੀ) ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦੇਖੁ ਜੈਸੇ ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ ਇਕੁ ਰਾਮ ਭਜਨੁ ਲੈ ਲਾਹਾ॥'

ਪੰਨਾ ੪੬੦ ਤੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਮੂਰਖ ਇਸਤਰੀ, ਕੂੜੀ ਸੇਜਾ ਤੇ, ਕੂੜੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਮਾਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਪਾਪ, ਲਬ, ਲੋਭ, ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਕੂੜਾ, ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਵਾਗਮਨ ਦਾ ਚਕਰ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ - 'ਪਾਪਾ ਕਮਾਏ ਛਡਹਿ ਨਾਹੀ ਲੈ ਚਲੇ ਘਤਿ ਗਲਾਵਿਆ॥'

ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ ਦੇਖਿ ਮੁਠਾ ਕੂੜੁ ਸੇਜਾ ਰਾਵਿਆ॥ ਲਬਿ ਲੋਭਿ ਅਹੰਕਾਰਿ
ਮਾਤਾ ਗਰਬਿ ਭਇਆ ਸਮਾਇਣੁ॥ ਨਾਨਕ ਮ੍ਰਿਗ ਅਗਿਆਨਿ ਬਿਨਸੇ ਨਹ
ਮਿਟੇ ਆਵਣੁ ਜਾਇਣੁ॥'

ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਵੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਰੰਗ
ਹੋਣ ਇਹ ਮਨੁਖ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ, ਸਦਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ
ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਦੇ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਹੀ
ਸਚ ਹੈ, ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਭੁਲਾਵਾ ਹੈ - 'ਪੇਖੁ
ਹਰਿਚੰਦਉਰੜੀ ਅਸਥਿਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ॥ ਮਾਇਆ ਰੰਗ ਜੇਤੇ ਸੇ ਸੰਗਿ ਨ
ਜਾਹੀ॥ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਸਾਥੀ ਸਦਾ ਤੇਰੈ ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਿ ਸਮਾਲੀਐ॥ ਹਰਿ ਏਕ
ਬਿਨੁ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਭਾਉ ਦੁਤੀਆ ਜਾਲੀਐ॥'

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ ਦੇ ਗੰਧਰਬ ਨਗਰ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸਦਾ ਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ
ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਿਮਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਸਲ ਸੁੰਦਰਤਾ
ਵਸਦੀ ਹੈ - 'ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪੇਖਿ ਭੁਲਣੇ ਵੁਠੇ ਨਗਰ ਗੰਧੁਬ॥ ਜਿਨੀ ਸਚੁ
ਅਰਾਧਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਤਨਿ ਫਬ॥', ਪੰਨਾ ੧੪੨੫.

-- Hari-Chandauri is considered as a Divine City, presented to King Harish Chandra. But he loved his subjects so much that he prayed to take all of them to that Divine City, which was granted. Now some people long for that Divine City for there is no pain or suffering over there. Some people feel it in the sky out of delusion, during rainy season or winter. Gurbani tells that all worldly pleasures are also temporary and hence illusionary like mirage. Like this, all pleasures and enjoyments are transitory and don't give blissfulness. The actual happiness can be got through Naam Simran only.

Appropriate quotations are given in Gurmukhi.

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲ ਦਾਤਿ ਸਬਦ ਸਮਾਲੀਅਨਿ॥੬॥

-- ਗੁਰਮੁਖਿ ਨੂੰ, ਜੋ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਭਾਵ, ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਸੁਖ ਫਲ ਦੀ ਦਾਤ ਪਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦੀਵੇ ਬਾਲਣ ਦੀ, ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਨਜ਼ਾਰੇ ਦੀ, ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ ਆਦਿ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹ-ਚਿਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰੀ ਨਹੀਂ।

But the State of Blissfulness acquired by a Gurmukh (ਗੁਰਮੁਖਿ) through the meditation on the Shabad allotted by the True Guru, which we call, the Gurmantra (Wahguru), is permanent.

ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਨੂੰ ਮਾਇਕ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮਗਰ ਭਜਣ ਤੋਂ ਵਰਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਰ ਵਾਰ, ਗੁਰੂ/ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਰਗ, ਭਾਵ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਖੀ ਦਾ ਮਾਰਗ, ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ, ਸਦਾ ਸਥਿਰ ਨਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮਗਰ ਭਜਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

So instead of going after the above means of illusionary happiness, including the lighting of lamps on Diwali night, beautiful scenery of stars, hustle and bustle at places of pilgrimage etc., one must do Simran and acquire the State of true Blissfulness and become one with Akal Purakh.

In Gurbani, Sri Guru Arjan Sahib, forbade to go after such mirage type happiness, which gives transient enjoyment only. To go after such type of illusionary

happiness is only a folly. Guru Granth Sahib, pages 402, 460, 461 - the text is given above in Gurmukhi. On the whole, Gurbani preaches us against going after illusionary pleasures and happiness.

14.11.2020